

Osnova – logopedie a alternativní a augmentativní komunikace

Předmět logopedie

- narušená komunikační schopnost – 3 roviny – prevence, diagnostika, terapie
- péče o osoby všech věkových kategorií
- mezioborové vztahy

Komunikace

- verbální
- neverbální
 - vokální – např. kvalita hlasu
 - nevokální – např. mimika, gesta

Jazykové roviny

- foneticko-fonologická
- lexikálně-sémantická
- morfológicko-syntaktická
- pragmatická

Narušená komunikační schopnost – etiologie

- pre/peri/postnatální
- orgánové x funkční poruchy řeči
- expresivní x receptivní poruchy řeči

Narušená komunikační schopnost – rozdělení dle Lechty

- vývojová nemluvnost (vývojová dysfázie)
- získaná orgánová nemluvnost (afázie)
- získaná psychogenní nemluvnost (mutismus)
- narušení zvuku řeči (rhinolalie, palatolalie)
- narušení fluence řeči (balbuties, tumultus sermonis)
- narušení článkování řeči (dyslalie, dysartrie)
- narušení grafické stránky řeči
- symptomatické poruchy řeči
- poruchy hlasu
- kombinované vady a poruchy řeči

Příčiny a projevy jednotlivých narušených komunikačních schopností:

- viz Kapitoly ze speciální pedagogiky
- další doporučená literatura:
 - BYTEŠNÍKOVÁ, I., HORÁKOVÁ, R., KLENKOVÁ, J. *Logopedie & surdopedie: texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2007.
 - KLENKOVÁ, J. *Logopedie*. Praha: Grada, 2006.

Logopedická péče – 3 rezorty

- Oblast školství – zejména MŠ a ZŠ logopedická, logopedické třídy při běžné MŠ a ZŠ, MŠ a ZŠ pro sluchově postižené, SPC pro žáky s vadami řeči ...
- Oblast zdravotnictví – např. logopedické ambulance, rehabilitační stacionáře
- Oblast sociálních služeb – např. domovy pro osoby se zdravotním postižením
- více viz Kapitoly ze speciální pedagogiky

Logoped, logopedický asistent, klinický logoped

- logoped – absolvent Mgr. studia speciální pedagogiky se SZZ z logopedie a surdopedie – pracuje obvykle v oblasti školství
- logopedický asistent – absolvent Bc. studia speciální pedagogiky se SZZ z logopedie, pracuje pod vedením logopeda – pracuje obvykle v oblasti školství, popř. sociálních služeb
- klinický logoped – absolvent Mgr. studia speciální pedagogiky se SZZ z logopedie a surdopedie a specializačního kurzu klinické logopedie (nutná atestace) – pracuje obvykle v oblasti zdravotnictví

Podmínky vzdělávání žáků s narušenou komunikační schopností

- individuální logopedická péče
- informovanost pedagogů, vhodné sociální klima, zohlednění při klasifikaci
- spolupráce s rodiči, SPC a lékaři

Standardní činnosti speciální SPC poskytující služby žákům s vadami řeči

- např. logopedická diagnostika, vypracování programu logopedické intervence
- více viz příloha č. 2 vyhlášky č. 72/2005 Sb.

Alternativní a augmentativní komunikace

- alternativní komunikace – náhrada mluvené řeči
- augmentativní komunikace – rozšíření stávajících komunikačních možností
- doporučená literatura k AAK:
 - JANOVCOVÁ, Z. *Alternativní a augmentativní komunikace*. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2010.
 - KUBOVÁ, L. *Alternativní komunikace, cesta ke vzdělávání těžce zdravotně postižených dětí*. Praha: TECH-MARKET, 1996.

AAK – dělení

- systémy bez využití pomůcek – např. neverbální komunikace, znak do řeči, Makaton
- systémy vyžadující pomůcky
 - netechnické – např. obrázky, piktogramy
 - technické – např. komunikátory

AAK – hlediska volby

- pedocentrická hlediska – věk dítěte, úroveň intelektu, slovní zásoby, motoriky apod.
- systémová hlediska
 - způsob přenosu – statické x dynamické systémy (např. piktogramy x znak do řeči)
 - ikonicita – míra abstrakce
 - rozsah slovní zásoby a shoda s mluveným jazykem

Znak do řeči

- znakování klíčových slov ve věty
- znaky vždy doprovázeny mluvenou řečí

Makaton

- vychází z britského znakového jazyka
- znaky doprovázeny gramaticky správnou mluvenou řečí
- dynamická i statická forma (znaky i symboly)

Piktogramy

- zjednodušená zobrazení skutečnosti
- snadno srozumitelné

VOKS

- výměnný obrázkový komunikační systém
- 7 výukových lekcí – zpočátku výměna obrázku za předmět – motivace pro dítě
- umožňuje aktivní zapojení do komunikace u osob s těžkými komunikačními obtížemi

Bliss

- symboly tvořené geometrickými tvary
- slovník obsahuje konkrétní i abstraktní pojmy

Facilitovaná komunikace

- založena na řízeném výběru
- pomoc facilitátora s výběrem – podpora ruky dané osoby

Sociální čtení

- poznávání symbolů, piktogramů a slov, které se často objevují v okolí
- zaměřuje se na aspekty orientace v okolním světě, které jsou bezprostředně využitelné